

geníja

GREGOŘČIČ

POEZIJE

 e-knjiga.si

Genija d.o.o.
1000 Ljubljana, Litijska cesta 12/a
Telefon: 051 415 616
Splet: www.genija.com
E-pošta: info@genija.com

Simon Gregorčič
Poezije

Za založbo: Blanka Jarni
Računalniška postavitvev: Dubravko Gecan

©Genija, d.o.o.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-1(0.034.2)

GREGORČIČ, Simon, 1844-1906
Poezije [Elektronski vir] / Simon Gregorčič. - El. knjiga. -
Ljubljana : Genija, 2012

Način dostopa (URL): www.e-knjiga.si

ISBN 978-961-280-137-3 (pdf)
262910976

Simon Gregorčič

Poezije

2012

Vsebina

Uvod	9
Naša zvezda	10
Mojo srčno kri škropite.....	11
Na sveti večer	12
Sam	14
Mavrica	15
Veseli pastir.....	16
Pri zibelki.....	18
Kesanje	20
Siromak.....	22
Pogled v nedolžno oko.....	24
Jeftejeva prisega.....	26
Daritev.....	30
Kupa življenja.....	31
Izgubljeni cvet	32
Pri mrtvaškem odru	33
Siroti	35
Njega ni!.....	37
Na bregu.....	39
Zaostali ptič	40
Vinski duhovi	42
Človeka nikdar!.....	43
Izgubljeni raj.....	45
Lastovkam.....	46
V celici.....	48

Primula.....	50
Moč ljubezni.....	52
Sveta odkletev.....	53
Življenje ni praznik.....	56
Romanca	58
O nevihti	62
Ujetega ptiča tožba	64
Svetišče	67
Srce sirota.....	69
Ti veselo poj!	70
Soči	73
Slovo in naročilo	76
Moj črni plašč.....	78
Samostanski vratar	80
Na potujčeni zemlji.....	83
Domovini.....	85
Grobni spomenik prijatelju	87
Nazaj v planinski raj!.....	90
V pepelnični noči.....	92
Pozabljenim	97
Oj zbogom, ti planinski svet!.....	99
Vojaki na poti	101
Dekletova molitev	103
Po bitvi	105
Vojakove neveste poroka	107
Zimski dan.....	109
Tri lipe	112
Oljki	116
Znamenje	122

Biser	124
Dražba	130
Nevesta	135
Selitev	139

Tudi za brezplačne knjige veljajo avtorske pravice.

Vsa besedila na portalu e-knjiga.si so objavljena z dovoljenjem avtorjev, oz. lastnikov avtorskih pravic.* Pridobljena dovoljenja veljajo izključno za objavo in distribucijo na portalu e-knjiga.si. Ni dovoljen prenos e-knjig, besedil ali slikovnega materiala na druge spletne naslove, reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba v kakršnemkoli obsegu ali postopku.

Za osebno uporabo naše e-knjige lahko uporabljate neomejeno. Namesto nepooblaščenega razmnoževanja datotek vas prosimo, da vsako novo kopijo prenesete ali delite neposredno s našega portala. Na ta način boste prispevali k nadaljnjemu razvoju spletne knjižnice e-knjiga.si.

**za besedila, ki so v javni lasti dovoljenja za objavo niso potrebna. Javna last je oznaka za vsak izdelek, za katerega nihče ne uveljavlja lastniških pravic. Še vedno veljajo pravice za grafično podobo in računalniško postavitev knjig objavljenih na portalu e-knjiga.si*

Uvod

Poét, le malokomu znan,
leží po svetu razmetán;
da kip njegov bi vam podál,
raztresene sem ude zbral –
ne vseh! ... a kdor pregleda té
spozná mu glávo in srcé!

Naša zvezda

Zvezda mila je migljála
in naš rod vodíla je;
lepše nam ta zvezda zala,
nego vse, svetíla je.

Toda, oh, za gôro vtone,
skrije se za temni gaj;
prašam svitile milijone:
vrne-li se še kedaj?

A molcé zvezdíce jasne,
odgovôra ne vedó,
dol z nebá višave krasne
némo na prašalca zró.

Pridi, zvezda naša, pridi,
jasne v nas upri očí,
naj moj dom te zpet vidi,
zlata zvezda srečnih dni!

Mojo srčno kri škropite

Mojo srčno kri škropite
po planinskih solnčnih tléh,
kakor seme jo vrzite
po doléh in po bregéh.

Pómlad iz krví rodíla
cvetke tisočere bo,
ter prijazno mi gojíla
svoje nežne hčere bo.

Deve zorne, dečki zali
brali bodo róže té,
v kite bodo jih spravljáli,
devali jih na srce.

In srce jim bo ogrelo,
cvetje vzraslo iz krví,
da za rod in dom plamtelo
bode jim do konca dní.

Na sveti večer

Pod goro gre dekletce mlado,
ko svet obhaja sveto noč,
spoznalo bi v potoku rado,
kaj višnja ji namenja moč

Na valih lunih svit trepeče,
trepeče v deklici srce,
želeče pa in koprneče
očesci upre na dno vode.

In glej, iz dna valov pozdravi
jo znan, krasan in ljub obraz,
ki ji z nasmehom sladkim pravi,
da tu je njiju združbe čas!

K potoku vleče tudi mene,
ko sveto noč proslavlja svet,
tam morda tema se razseže,
ki v njo neba je sklep odet.

Prinagnil bodem se nad vodo,
prisluškal, kaj bo val šumljal;
ne svoje, naroda usodo
v preročni valih bom iskal.

Kdaj srečno moje bo domovje?
Rešitve njemu le še ni?
Kaj mi razkrilo boš, valovje?
Nadja srce se in – boji!

Sam

Gorje mu, ki v nesreči biva sam,
a srečen ni, kdor srečo uživa sam!
Imaš li, brate, mnogo od nebes,
od bratov ne odvrčaj mi očesi!
Duh plemeniti sam bo nosil boli,
a sreče vžival sam ne bo nikoli.
Odpri srce, odpri roke,
otiraj bratovske solze,
sirota olajšuj gorje.
Kedor pa srečo vživa sam
naj še solze preлива sam.

Mavrica

Bíserna léstva se vzpenja v oblák,
spušča se onkraj na zemeljski tlak,
mavrica pisana, božji prestól.
Angelji hodijo gor in pa dol,
zlate kropílnice v rókah držé,
zemljo prežejno hladé in pojé.
Gôri na stôlu pa Věčni sedí,
kapljici vsaki on srečo delí:
pade na pólje – rodí zelenjád,
kane na drévje – obilen dá sad,
kaplja na njívi – dá žito zlató,
kaplja na trti pa – vince sladkó.
Sreča se spuščá na sléherno stvár,
kadar zalíva nebeški vrtnár.

Veseli pastir

Zakrivljeno palico v roki,
za trakom pa šopek cvetic,
ko kralj po planini visoki
pohajam za tropom ovčic.

Saj tukaj na sončni višavi
le sam sem, le sam gospodar,
živejem po pameti zdravi,
za muhe mi ljudske ni mar.

Nikomur tu nisem na poti,
na poti ni meni nikdo;
kdo čisto veselje mi moti,
kdo moti življenje mirnó?

Nikdár ne zmrači se mi čelo,
nikdár ne stemné se oči,
in pojem in ukam veselo,
da z gôre v goró se glasi.

Naj drugi okoli po sveti
si iščejo slave, blaga,
jaz hočem na gori živeti,
tu sreča, tu mir je doma.

Za čredico krotko popeval
bom pesmice svoje sladké,
dolincem glasno razodeval,
kar polni mi srečno srce.

Ne, palice svoje ovčarske
za žezlo kraljevo ne dam,
in rajši ko krone cesarske
cvetice na glavi imam!

Pri zibelki

Počivaj mirno, angelj šibki,
ki dni le šteješ, ne še let,
počivaj srečno v topli zibki
ko v popji mlade rože cvet.

Sedaj trenutke sreče jasne
deli nebeški ti vladar,
zdaj ure ti teko prekrasne,
krasnejših, oh, ne bo nikdar.

Zibelka s cvetjem je nastlana
in angelji pojo okrog;
bridkost nobena ni ti znana,
ne teža rev, nadlog in tog.

Vihar sovražen svet pretresa,
razganja srca divji boj;
nad zibko jasna so nebesa,
v nedolžnem srci je pokoj.

Zato le spavaj, angelj šibki,
ki nič ne veš še, kaj je svet,
počivaj, snivaj sladko v zibki
ko v mehkem popji mladi cvet.

Saj, ko porasteš, dete zalo,
drugače bode mnogokaj;
da bi le vedno mi ostalo
nedolžno, čisto kakor zdaj!

Kesanje

Da zabil bi reve in teže.
Na posteljo starček se vleže;
a ura za uro beži,
in sen mu ne stisne oči.

In, glej, o polnočni se uri,
odpahnejo v sobici duri,
in studne pošasti skoz nje
k postelji se mu pripode.

»Kedo ste, obrazi prekrasni,
plašči ob uri me pozni?
Kaj hoče ta nočni sprevod,
neznancev nadležni prihod?«

»Mi nismo neznani duhovi,
mi tvoji nekdanji smo dnovi,
in tvoja dejanja s seboj
pripeljemo v vas ti nocoj.

Tu želje smo tvoje in misli;
saj vedno smo bile ti v čisli,
kaj zdaj nam odmičeš oko,
zakaj ti trepeče telo?

In tukaj smo tvoje norosti,
norosti zgubljene mladosti,
zvijače, krivice, laži,
katerim roditelj si ti!

Kot zvesti sinovi in hčere
ti krajšati hčemo večere;
skrbno si gojil nas nekdanj,
zato te ne zabimo zdaj.«

In besno okrog zavrte se,
in zlobno mu v lice reže se,
pretvarjajo studni obraz,
da mozeg preleta mu mraz.

In vedno ob uri v že pozni
duhovi se vračajo grozni,
pošasti ponavljajo ples,
in starček ne stisne očes.

Zgubljeno na veke je spanje,
dobljeno pekoče spoznanje:
narhujša je vseh bolečin
kesanje, krivice, spomin!

Siromak

Kar Bog mi je življenje dal,
odkar sem se zavedel,
pod svojo streho nisem spal,
pri svojih nisem jedel.

Svatuje dan za dnevom grad,
po njem veselje vriska;
a siromaka mraz in glad
pod milim nebom stiska.

Kedó z menoj spregovori
besedico prijazno?
Kedó, kedó razveseli
srce, veselja prazno?

Po svetu hodim čisto sam
od praga pa do praga,
nikdó ne vpraša: kod in kam?
Z nevoljo vsak pomaga!

To pa nadloga vseh nadlog,
to hudo je najhuje,
da, ker sem reven, ker ubog,
me ljudstvo zaničuje.

Kdor kruha ubranega ne je,
ni skusil sirotinja,
kaj je trpljenje, on ne vé,
on ne pozna življenja.

Za vse je svet dovolj bogat,
in srečni vsi bi bilí,
ko kruh delil bi z bratom brat
s prav srčnimi čutili!

Pogled v nedolžno oko

Nikar, nikar se me ne boj,
nedolžni, nežni angel moj,
le semkaj k meni sedi,
oko v oko mi gledi!

Pogled ti čist, oko mirno,
v njem seva celo ti nebo,
in meni v njem leskeče
odsev že davne sreče.

Budi spomin mi krasnih dni,
ko bil sem še, kot si zdaj ti,
spominja me mladosti
brez toge, brez bridkosti.

Spominja me čarobnih let,
ko bil je v cvetju ves mi svet
enako vrtu v maju,
ko živel sem ko v rajju.

Zgubljen je, oh, zgubljen moj raj,
ne smem, ne morem vanj nazaj,
zaklenjena so vrata,
proč, proč je doba zlata.

Pa če zaprt je sreče raj,
da gledam vanj, se zdi mi, vsaj,
ko v tvoja zrem očesa,
odprta v njih nebesa.

Srce se v prsih mi topi
zamaknjeno v nekdanje dni,
v presrečno dobo cveta –
o zlata, zlata leta!

Jeftejeva prisega

Na boj na dívje Amoníte,
sovražnike rodú srdíte,
je Jefte hrabro četo zbral;
na meji, glej, sovražnih tal
klečí glavár na travi rôsni,
da zmago bi mu Večni dal
v osodni vojski, smrtonôsní:
»O čuj me, bojnih trum gospód,
uslíši mojo molítev,
otmì, otmì svoj sveti rod!
Ti vôdi ga v zmagalno bitev,
dodeli srečno mu vrnítev, –
in – to prisegam! – prvo stvar,
ki po dobljêni slavni zmagi
me sreča na domačem pragi,
zakoljem tebi v žgalni dar,
osode vojskne gospodár!«
Takó prisega vodja trum,
glavárja čuje hrabra četa,
in srca, vže popreje vneta,
navdihne nevkročèn pogúm.
Kedàr se v gôri vtrga plaz,
kedó-li mu zastavi gaz?
Ko tenke bilke trdni hrasti

se morajo vклонíti, pasti!
A stókrat huje od plazóv
se Jefte s četo zadrví
na vrste Amonskih sinóv.
Kakó so tam kovála jekla,
kakó je krí v potocih tekla,
na črna tla junaška kri!
Kot za žanjíco žíta snopi
ležé po tleh vojakov tropi,
požela jih je srepa smrt, –
sovražnik je pobít in strt,
in zmagovit na tla domača
se Jfte s hrabro četo vrača.
Oj, to ti je ponôsen god
za té, o Jefte, in tvoj rod!
Slaví te Izrael vesél,
ker sveti dom si mu otél:
do meje ti naproti vreje,
in vrsta venčanih devíc
na cesto trosi ti cvetíc,
nastílja palmove ti veje!
In póti, polja in vasí
povsódi mrgolé ljudi:
visoki, nizki, stari, mládi
zmagálca videli bi radi,
ki trume je sovražne zmel.
Izmej ljudi na mládo rame

tu mati malo dete vzame:
»Glej, on je Izrael otél!«
In starček do veselja plaka
gledaje slavnega junaka,
in sto in sto glasóv gromí:
»Rešítelj Jefte naj živí!« –
vže sveti se domači krov,
zidovje se belí naproti,
in zdaj v mogočni prelepoti
pred njim stojí ves dom njegóv.
In, glej, mladenk cveten zbor
slavílno pesem prepevaje,
sreberne strune prebiraje,
privrè čez prag na beli dvor;
pred njimi pa v obleki snežni
v naročje Jefteju hití,
kot na perotih, angelj nežni,
otròk njegóv, edína hči!
A Jefte, glej, je mrtvobled,
iz lic je proč življenja sléd –
ne króži se očetu róka
v objem pristrčnega otrôka.
Junák, ki groze ne pozná,
kaj zdaj ko listje trepetá?
»Oh, nepremišljena prisega!«
Obupno oča zaječi,
da grozno se okrog razlega,

da mraz pretresa vsem kostí.
»Joj, ti nesrečni ôtrok moj,
še bolj nesrečen oča tvoj,
ki krív brezmejnega je zlega!
Umreti moraš, hči, umreti
v življenju polnem, lepem cveti:
prisegel sem, da prva stvar,
ki po dobljènislavni zmagi
me sreča na domačem pragi,
bogú bo dana na oltár;
in tebe, oj otròk predragi,
nebó izbralo si je v dar!
Velíko terjaš, o nebó,
velíko terjaš od očeta!
Odpusti dete mi ljubó,
zgoditi mora se takó:
prisega grozna je – pa sveta!«
In izvrši prisego oče,
in pade dékelce mladó,
a oče in ves národ joče!

Daritev

Daritev bodi ti življenje celo:
oltar najboljši je – srcá oltár,
ljubezen sveta v njem – nebešk je žar,
gospodu žrtva – vsako dobro delo.
O, da srcé gojilo bi vsekdar
ta sveti žar, naj živo bi gorélo,
enako kresu vedno ti plamtelo,
Bogú in domu žgalo vréden dar!
Odlóčno odpovéj se svôji sréči,
goreče išči drugim jo doséči,
živéti vrli móž ne smé za sé.
Iz bratov sreče njemu sreča klíje,
veselje ljudsko njemu v ôku sije,
in tuja sólza mu mečí srcé!

Kupa življenja

Pod tabo pekel in nebo nad teboj,
a zemlja visi med obema
in gori in doli zajema
ti v kupo življenja kipeči napoj:
zdaj boli pekla, zdaj veselje neba,
pogosto vse vmes!
Glej, to ti je res
usoda sveta!
Kedor je možak,
strupene se kupe ne brani
sladke se nikdar ne upijani,
no vedno ostane enak,
in vedno ohrani
si pokoj sladak!

Izgubljeni cvet

Sinoči je pela
ko slavček ljubo,
zakaj pa je danes
rosno nje oko?

Sinoči cvetoča,
rdeča ko kri,
zakaj pa ji danes
obrazek blede?

Imela je vrtec,
oj vrtec krasan,
ko davi je vstala,
bil cvet je obran.

Oh, cvetje je rahlo,
čez noč se ospe;
a žal je še meni
po njem, o dekle!

Tja doli po polju
pa stopa nekdo,
on cvet je potrgal,
zdaj – uka glasno!

Pri mrtvaškem odru

Oj, tu ležiš na ôdri,
kot angeljček mirú,
očesci jasnomódri
zatísneni svetú.

Z ročico se ročica
k molítvi sklepa ti;
ta snegobela lica,
kot prej, so lepa ti.

In krog nedolžnih senec,
v ruménkastih laséh
ti plava cveten venec,
na ustnih rajsk nasméh.

Smrt ní ti strahovíta
če tudi v cvetu let,
na lici se ti číta,
da ní ti mári svet!

Čemú se joče mati.
Kaj oča se solzí?
Po tebi žalováti
pa meni se ne zdí!

Saj ti si srečno slekla
oklep trohljivi zdaj;
nesla je božja dekla
te v lepši, boljši kraj!

Pač blagor, blagor tēbi,
tam dobro je za te!
Na srečnem božjem nēbi
oj mōli še za mé!

Siroti

Cvetica nerazvita,
rastoča vrh planin,
ti zapuščena, skrita
poganjaš sred pečin.

Kedó li te zaliva,
komu pač ti si mar?
Cvetica ljubezniva,
pa jaz ti bom vrtnaril!

Skrbnó te bom zalival,
lepó te bom gojil,
četudi drug bo užival,
ko cvet se bo razvijal.

Oj, dete, dete malo,
nedolžno dete ti,
sirota si ostalo,
kedó za té skrbi?

Pa če nikhó na svetu,
jaz bom pod skrb te vzal,
le rasti v lepem cvetu,
cvetú bom jaz vesel.

Za blagosti ti goreče
bom prosil, angel moj,
četudi tvoje sreče
delil ne bom s teboj!

Njega ni!

Rože je na vrtu plela
pela pesmico glasno
živo v lice zarudela,
ko je stopil on pred njo.

»Daj mi cvetko, dete zalo,
da na prsi jo pripnem,
za spomin cvetico malo
predno v tuje kraje spem.«

Kito cvetja mu je dala,
s cvetjem dala mu srce,
sama v vrtu je ostala,
on po svetu šel od nje.

Rože je na vrtu plela,
pesmi pela je glasno. –
kaj, da vrta več ne dela,
kaj ne poje več tako?

Deklica glavo poveša,
vene obraz, prej cvetoč,
nekaj nje srce pogreša,
solz jej potok lije vroč.

Čez ograjo vrtno gleda, –
mnogo mimo vre ljudi; –
deva bleda, deva bleda,
njega od nikoder ni!

Na bregu

Na bregu stojim in v morje strmim:
pod mano srdito valovje
rohni ob kamnito bregovje;
do neba praši se megleni dim,
v obraz mi brizgajo pene
od skalne stene;
a stena skalna
ostane stalna,
in jaz se na robu ne ganem,
viharju kljubujem, ostanem!
Ko v steno valovje, usode vihar
ob me se zaganja;
a duh se ponosni ne uklanja:
ti streti me moreš, potreti nikdar,
usode sovražne besneči vihar!

Zaostali ptič

In ti si edini še tukaj ostal,
oj ptiček, od trume vesele?
In nič po krilatih ti sestrah ni žal,
ki splule so v južne dežele?

Oh, vidim, ni mogla te bolna perut
čez morje široko prensti,
strl sredi je poti jo lovec ti krut,
pri bregu si moral obsesti.

Zapuščen, bolan zdaj na produ stojiš,
perutco pobešaš krvavo,
za družbo predrago sirota strmiš
v daljavo čez morsko planjavo.

Pač sanjaš o krajih, kjer sonce toplo
sestricam, družicam se smeje,
kjer cvetje dišeče in sadje zlato
visi od citronove veje.

Moj ptiček, jaz dobro umejem boleost,
ki ubogo srce ti razriva;
pa pojdi z menoj kot tovariš mi zvest
in skupaj boleosti nosiva.

Saj meni so tudi ti doli le prod,
duh lepše, srečnejše mi sluti –
kako jaz po njih omedlevam od tod,
a strte so moje peruti!

Vinski duhovi

Točaj, le znova kupo mi napolni,
hladila daj, zdravila duši bolni!

Kadar oko otožno v kupo uprem,
skrivnostna čuda v kaplji zlati uzrem:
odpre se svet čaroben mi in nov,
oko zagleda sto in sto duhov,
duhov ne zlobnih, nego čistih, blagih,
trpinom dobrih, tožnim srcem dragih.
Tu v kupi, glej, prekrasno zrem kraljico,
nebeško hčer, neskaljeno resnico;
tik nje radost – pozna se na očeh –
in deca njena: šala, vtip in smeh!
Navdušenost, čuj, poje rajsko pesem,
na zemlji še enake slišal nisem.
In nade duh naprot šepeče mi,
podi obup, skrbi moreče mi.
Pogled duhov, vabljenje krasnih boginj
mi vnema v duši čudodelen ogenj,
up vrača se v srce, na usta smeh,
in znova vžiga radost se v očeh.

Duhovi vinski, hvala vam tedaj!
Napolni zopet kupo mi, točaj!

Človeka nikdar!

V delavnico sem tvojo zrl
ki bitij si rodil brez boja!
Skrivnostno snuje roka tvoja:
nikjer je stalne ni stvari,
a prah noben se ne zgubi.
V delavnico sem tvojo zrl,
in videl vedno sem vrtenje,
prelivajoče se življenje,
prerojevanje, prenavljanje,
iz bitja v bitje presnavljanje,
a smrti nisem uzrl nikjer!
Brezumni svet plakaje toži,
ko pade cvet duhteči roži,
ko izmed dragih mu kater
duha okove v grob polóži,
češ: rodni brat mu je umrl!
In – smrti ni!
V delavnico sem božjo zrl,
tam prestvarjanje sem stvari,
a smrti nisem uzrl! ...
Začetnik moj, ki si me ustvaril,
duhá si iskro mi razžaril,
v oklep prsteni jo zaprl –
zakaj, veš ti! –

Ko ilnato boš ječo strl,
ne bom umrl!
No duhu poženo peroti,
ki jih iz dola solz in zmot
razvije na skrivnostno pot –
kam? Tebi hitel bo naproti,
da enkrat tvoj obraz bi zrl,
da zrl bi sončnojasno lice,
obraz ljubezni in resnice! ...
To prst pa prsti izroč
in svet ob noč pozabi kraj,
krijoč ostanke te.
In ni mi žal! Svet zabi naj!
Ti ga ne zabiš!
Za novo stvar moj prah porabiš –
za káko? Jaz ne vem,
ti sam si gospodar!
A eno te prositi smem:
iz praha vzgôji ti cvetico,
podari logu pevko-ptico,
katerokoli ustvari stvar;
kedór bi pa ko jaz na sveti
imel čutiti in trpeti,
med dvomi, zmotami viseti –
človeka – ustvariti nikar!

Izgubljeni raj

Izgubljen človeku je zemeljski raj,
adámova déca v prognanstvu se jôče
in prôsi, naj sréče zaprávljene kraj
odpré jej na nôvo dobrótljivi ôče.

Nespámetno ljudstvo, čemú-li tvoj stok?
Na délo! Ne nosi mi križema rok!
povrni se sámó v prvôtnost nazáj,
in našlo povsodí prvôtni boš raj!

Lastovkam

»Lastovke, oj Bog vas sprimi,
ko po dolgi, ostri zimi
priletele ste nazaj
v mirni naš planinski raj!
Ve pomladi ste znanivke,
dobre sreče ste nosivke,
kjer svoj dom postavite,
blagost tja pripravite.
Gostoljuben strop je moj:
gnezda svoja nanj pripnite,
tu valite, tu gojite
srečonosni zarod svoj.
Skrbno jaz vam branil bom
nežni rod in mali dom.
Tu nikdo se vas ne takne
in mladičev vam nikdo
z roko kruto ne izmakne –
čuval jaz jih bom zvesto.«
A zastonj je ves moj klic,
ne privabi srečnih ptic.
Razkropi se vse krdelo
čez prijazno gorsko selo,
razdeli se v pare trop
slednji par izbere strop,

kjer obesi mehko gnezdo;
prazen je le moj, edini,
ker nesreče jaz sem sin,
rojen pod nezgodno zvezdo!

V celici

Iz neme cele v živi svet
mlad samotar strmi,
venočih lic bledeči cvet
krope mokre oči.

Star potnik v okno vzpne oko,
ko truden mimo gre,
blagruje one, ki mirno
po celicah žive.

»Ne moti, potnik, se nikar,
ni tukaj dom miru,
ni vselej svet pokoj vladar
sred tihega zidu.

Moj dom je nizek in tesan,
brezmejno to srce,
če brat zaklepa samostan,
kdo uklene pa želje?

Dokler se prsi dvigajo,
srce še hepeni,
dokler želje se vžigajo,
pokoja, sreče ni! –

Zapustil svet sem mladolet,
se v celico zaprl,
umrl je zame celi svet,
jaz nisem zanj umrl.

Zabiti ga – mi moči ni,
uživati ga – ne smem;
plamen, ki v srcu mi gori,
morim in mrjem nem.

Ne vlada vselej svet pokoj
sred tihega zidu;
če ne prineseš ga s seboj,
ne najdeš tu miru.

Le romaj, romaj svojo pot,
glej, svet je lep ko vrt;
rad bi s teboj iz teh samot –
izhod mi je zaprt!«

Primula

Poletni dan na zlatih žarkih
iskril na svet je sončni prah,
po tratah se vsejal in jarkih,
zaril se v prst, zavil se v mah.

Tam sončne matere rojenci
blede zaprti v grob teman,
svetov nebeških izseljenci
mrjo v nesreči dan na dan.

Že zimski dan visi nad bregom,
čez dol besni ledeni vihar
in gozd in plan ječi pod snegom –
gorje ti, uboga sončna stvar.

Kako sirota zdaj trepeče,
oh, da bi mogla gor nazaj,
če ne, pa vsaj iz nočne ječe,
da gleda vsaj domači raj!

In zlato sonce, glej, prigrjeje,
odpre snežni se zapah,
in sončec sto tisoč prismeje
se tam, kjer mrl je sončni prah.

Oj, to se v travi jasno bliska,
po jarkih vse svetlo, zlato,
sto tisoč tam trobentic piska
glasen pozdrav domu v nebo!

Moč ljubezni

Zaljubilo se je morje v luno,
zaljubilo z neizmerno silo,
z njo združiti se srčno želelo.
Dolгих šest ur kvišku je kipelo,
drugih šest ur zopet togovalo,
togovalo, bridko žalovalo,
ker se ž njo zediniti ni moglo.
Vendar ni ljubezni popustilo,
želj kipečih ni si ohladilo:
vsako šesto uro po odtoku
zopet k ljubici se luni dviga,
dviga se, se dvigniti ne more,
ž njo skleniti se nikdar ne more.
Le vzdihljaji morja gor kipijo;
luno v temne megle zavijaje
tožijo morja bridkosti luni.
Ona se ljubezni verne usmili,
ker skleniti z dragim se ne more,
solze za vzdihljaje vrača
ter hladi kipeče želje morju. –
Če tako studena voda ljubi,
oj, kako pa bo to vroče srce!

Sveta odkletev

Sen sanja srce moje zlat:
odprto je nebo
in ven se usiplje zbor krilat,
kaj bo, kaj bo pač to?

Čuj, gori kliče višnji Bog:
»Nocoj bo svet odklet
in konec bode rev, nadlog,
in raj mu ustvarim spet!«

Kot jasni utrinki trop duhov
spusti se v solzni dol,
nesoč zemljanom blagoslov
in lek za žal in bol.

In razkropi se sončni trop
iskreč na vse strani,
pod slamnati in zlati strop
zdraveč, blažeč hiti.

Kjer joka se nesreče sin,
otre mu z lic solze,
kjer najde hišo bolečin,
odnese ji gorje.

In krog po svetu trop, bleščeč,
skoz temno šviga noč,
iz bliskov meč krepko vihteč
razganja teme moč.

In zmot, laži in zlobe duh,
zavisti kleti gad,
in srd, krivica in napuh
grme v pekla prepad!

In bes, ki v srcu tičal je,
celo v najboljšem – skrit,
duh božji ga izbičal je,
poslan nas poblažit.

Resnice sonce sije zdaj,
ljubezni greje žar,
in svet je zopet cveten raj,
in srečna vsaka stvar.

Oj, to je zemlje vzvišen god,
človeštva zlati dan!
Prenovljen svet, preroben rod,
kot božji sen krasan! ...

Z višav nadsončnih kraljev kralj
se zemlji nasmehlja

in prst njegov iz daljnih dalj
jo dvigne do neba.

Na večno stisne jo srce,
ljubezni prve vnet,
s poljubom sladkim govore:
»Zdaj moj otrok si spet!«

Na ta poljub neba sladkost
prešine vse stvari,
srce, utopljeno mi v radost,
zamaknjeno kopni! ...

Srce, le sanjaj ven in ven,
o sen, ne uniči se!
A pač! Izgini sen kot sen,
pa dej – uresniči se.

Življenje ni praznik

Cvetóčega líca, cvetóčih še let
zdaj prve korake namérjaš mej svet, –
nastlali na stézo so pisan ti cvet.
po poljskih cvetícáh te žíve cvetíce
spremljájó, kot žénina mláde družíce.
In svátov prijateljskih rádosten trop
praznuje tvoj prvi v življenje vstop.
In tebe – pač móti te cvétje na poti –
to óbčno veselje se tudi polóti!
Ne čutiš – naj srca ne vara te čut! –
da vhod le v življenje je s cvetjem posut?
Ne slutiš, da cvetje, na stezo nastlano,
le trnje zakrívá, da zvene ti rano?
Prijatelj, ne bódeš na zlo pač mi vzel
resnóbne beséde na praznik vesel:
ni praznik, predragi mi, naše življenje,
življenje naj bode ti délaven dan!
Od zôra do mraka rosán in potán
ti lajšaj in slajšaj človéško trpljenje!
Ne plaši se znoja, ne straši se boja,
saj móško dejanje krepčuje možá,
a pôkoj mu zdrave móci pokončá,
dejanje ti ljúbí, a bój se pokoja!
Dolžan ni samó, kar veléva mu stan,

kar môre, tó móž je storiti dolžán!
Na délo tedaj, ker resnobni so dnovi,
a délo in trud ti nebó blagoslôvi!

Romanca

Čemu se ti tako mudi
oj romarsko dekle?
Saj k samostanu daleč ni
in k cerkvi vrh gore!

Težka je pot in hrib strman,
počivaj tu z menoj,
leško, leško še v samostan
dospeš, dekle, nocoj!

»Da, romarica sem, gospod,
a ne gor k cerkvi tej,
odtod še daleč gre moj hod,
mudi se mi naprej.

Gore še tri, doline tri
mi prehoditi je,
deroče globočine tri
mi prebroditi je.

Za brodom tretjim bel je prod,
za prodom svet zelen,
tja romarica spem od tod
na griček osamljen.

Na gričku cerkev ne stoji,
ne miren samostan,
k molitvi romarskih ljudi
ne vabi zvon glasan.

In križ ne kamnat ne lesen
ne dviga se navpik,
prosilcem milosti noben
tam ne deli svetnik.

Pa če nikdo tja ne hiti
pobožnih čutij vnet,
če cerkve tam ne križa ni, –
ta kraj je meni svet!

Na griček nizki ta srčno
jaz pokleknila bom,
in gorko, kakor prej nikdo,
solzeč molila bom.

Saj griček drugim ni enak,
to je nagrobni grič,
pod njim počiva mlad vojak,
oh, meni drag mrlič.

Zapustil bil zastavo je,
saj vem po kom kopneč!

A plačal željo z glavo je,
plačuje jo trohneč.

Na tuji zemlji zdaj leži
neznan nemilovan,
ne križ ne kamen ne stoji,
kjer on je zakopan.

Gomila posvečena ni,
kropil ni mašnik je,
ni s trnjem ograjena ni
oh, čedi v pašnik je! ...

Pač ostra in nemila si,
oj sodba svetna ti!
Ko kri za dolg prelila si,
ni-li dovolj ta kri?

Ni kazen ti zadosti smrt,
nje muka in nje strah?
Še v grob celo tvoj sega črt,
Še mrtvi skruniš prah?!

In to vesti ne peče ti,
da grobni prah skruneč,
v nekrive in ljubeče ti
strupen zadiraš meč?

A zdaj naprej, na grob njegov,
po sodbi svetni klet,
od svetih izobčen grobov,
a duši moji svet!

Na grobu tem se naselim,
grob meni ni strašan,
skrbno okrog ga ogradim,
da več ne bo teptan.

In ker pomnika ni grobnik
postavil na nasip,
jaz živ mu bodem spomenik,
trpeč ljubezni kip.

Tam naj kedaj še moj pepel
počiva, kjer njegov, –
a bo-li skupni prah prejel
mrtvaški blagoslov?«

O nevihti

Zanesi nam, zanesi, Bog,
otrnì nas rev, otrmì nadlog!
Grozi sovražnica srdita,
v oblakov sivih plašč zavita;
beseda njena – grom rohneč,
in nje pogled je – blisk gromeč.
Besede grom in blisk očesa
nebesa in zemljó pretresa.
Pod plaščem nosi bič prikrit,
oj bič iz zrn ledenih zvit!!
Gorjé, če jezna ga zavzigne,
če ž njim po polju plodnem švignje,
gorjé!
Glej, tam na polju setev malda,
živilo naše, naša nada,
pod težo sklonjeno drevo,
glej, nežni cvet na mladem vrti,
ognjeni sok na vinski trti
plahó ozira se v nebo,
in vse se vije, vse trepeče,
boji vse šibe se grozeče.
Zanesi nam, zanesi, Bog,
otrnì nas rev, otrmì nadlog!
Oh, saj te kličemo očeta,

čuj prošnjo siromaka – kmeta,
sprejmi naš jok in vzdih in stok,
ne uniči žuljev pridnih rok!
Ti migni – blisku žar se upihne,
le prst zavzdigni – grom potihne,
le vèli – bič se razdrobi,
le žèli – led se raztopi,
in roka, ki je prej grozila,
bo blagoslov na nas rosila.
Zanesi nam, zanesi, Bog,
otmì nas rev, otmì nadlog!

Zastonj!
Nebo mu prošnje te ne čuje;
vihar strašán
čez drn in strn grmé prihruje,
ledeno zrnje v setve usuje
oblak temán –
končan je cvet in sad obran –
gorjé!
Ozre se kmet na strte nade,
ozre na sinke, hčerke mlade,
in divja bol, skrbi strašné
očetu v srcu zablesné –
gorjé ti, ubogi kmet, gorjé!

Ujetega ptiča tožba

Oj, zêmlja širna, zêmlja lépa,
ti vsa si bila moja last;
zdaj ózka kletka me zaklépa,
ko vjél sem se v nesréčno past.

Ostrigli, oh, so mi peroti,
da ní mi môči v sinji zrak,
čez hrib in dol – gorjé siróti –
ne nôsi več me vzlèt krepák.

Ne nôsi me lóg košati,
kjer mnog prebíva zvest mi drug,
ní môči mi v jesêni z brati
s teh vélih trat na cvétni jug.

Z ognjênim jeklom umoríli
so mi nebéško luč očí,
da bôžjih čud v prirode krili
užívati mi môči ní.

Okó siroti oslepljêni
okó edíno je – spomín,
a on ni vír tolažba mêni,
spomín mi vír je bolečín.

Za mano ure sólnčne sréče,
pred máno grôza tèmnih dní,
krog mène sténe véčne jéče –
pa naj spomín me veseli?!

Zdaj sénčni gaj se v cvét odéva,
oj senčni gaj, moj rojstni raj;
glasnó tam bratov zbor popéva,
tu moj izgublja se vzdihljáj.

Z družíco drug tam prôsto léta,
izbrál si gósto je drevó,
in drôbno gnézdo skrbno spléta,
da spal bi nežni rod mehkó.

A mêni svét je vès odcvetel,
zaprt in slep sem samotár,
nikar ne bódem gnezda pletel,
gojíl mladíčov nikedár.

Mrjè mi v ječi srce vbogo,
brezcvétna gine mi mladóst ...
pač mnogo vzéli ste mi, mnogo,
ko zláto vzéli ste prostóst.

A enega mi vzéli níste,
pa mi ne vzamete nikdár:

to p smi so srebrno ciste,
to je glasov nebeški dar.

Samotno v kletki bom pop eval,
dokler ne poci to src ;
vam dušo mrzlo bom ogr eval,
in s bi bom hladil gorj !

Svetišče

Z višave zelene je cerkvica bela
prijazno v dolinski odsevala cvet;
gor romarjev četa je mnoga hitela
po mir, po tolažbo, ki nima ju svet.
A cerkvice ni več! Zidovi posuti,
brezbožniki, oh, so razdrli jih kruti;
zvonika ni zreti, ni čutil zvonov,
ne petja ne verne molitve glasovi.
Darilca, darov in darilnikov ni,
svetilnikov več in kropilnikov ni:
žare ji le luči na nebu goreče,
krope jo megle izpod neba roseče,
že trn in osat je prerasek razpad,
po skalah tam plazi se pisani grad,
in potnika groza obhaja,
ko vidi strupenega zmaja.
A meni kaj tožnost objema srce,
ko cerkve spominja se vrhu gore,
kaj solza v oko mi prihaja? ...
Svetišče najlepše je tvoje srce,
prostora ni ondi za zlate malike,
se zidale so ga najvišje roke,
naslikale notri nadzemeljske slike.
Brezmejno ko Bog je svetišče srca,

skrivnostno kot on je, kdo pač proume ga?
Vesoljno neskončnost zemlje in neba
z ljubeznijo sveto in živo obsega!
Stotisoč svetil na zvezdišču gori,
stotisič čutil v tem svetišču plamti,
ob luči so večni prižgana,
ni nična svetloba jim dana.
Ne svetega nič še ni prišlo v ta hram,
duhovi le blagi kraljujejo tam,
in božji krilatec svetišču od praga
odganja sovraga! –
Jaz tukaj na pragu kot romar stojim,
rad v tvoje svetišče upiram očesa,
in groza skrivnostne srce mi potresa,
v lepoto čarobno zamaknjen strmim.
Ko zrem v svetišče nadzemeljsko to,
srce mi neskončno je polno tako
ko zrl bi v odprta nebesa.
In vendar – kaj sili mi vedno v spomin
posuto svetišče na vrhu višin?
Kaj tožnost srce mi pokriva,
kaj solza oko mi zaliva? ...

Srce sirota

Osamelo, zapuščeno
dete tu stoji mlado,
čelo tožno in megleno,
in mokro mu je oko.

Mati mrtva, mrtev oče,
bratov nima ne sestra;
brez domu po svetu joče,
a kedo mu streho da?

Ta sirota osamela
ti, nesrečno si srce;
zate nima zemlja cela
brata ne in ne sestre.

Saj tvoj dom ni tu na sveti,
ti tam gori si doma;
tebe neče svet umeti,
ti ne moreš pa sveta!

Ti veselo poj!

Le zeleni, senčni gaj,
duhti nad menoj;
jaz kot list uvel sedaj
mrjem pod teboj.

Kaj ti, drobni ptiček, dem:
Le veselo poj!
Poj, četudi jaz sem nem,
stari znanec tvoj!

Ti lahko imaš srce,
in lahko perut,
nič ne veš, kaj je gorje,
kaj obup je ljut.

Radostno, krepko žgoliš
vrh zelenih vej,
vedno v cvetju le živiš,
srečen si vselej.

Ko si v južni zletel raj,
bil je gaj zelen,
ko priplaval si nazaj,
spet je pomlajen.

Meniš pač, da lanski list
dom ti splta še,
in da jaz sem vedno tist,
ko zdaj leta še!

Ti ne veš, da zimski čas
cvet je naš umrl,
ne, da je življenje mraz
to srce mi strl.

Toda, ptiček, kaj za to,
če umiram jaz?
Kaj, če cvetje prelepo
vzel je zimski mraz?

Glej, zelen je znova gaj,
sončno je nebo,
zemlja cvete kot nekdanj
živo in lepo.

Le skozi jasni zrak, moj ptič,
pa skozi senčni gaj,
kaj bi motil te listič,
suh in mrtev zdaj?

Kaj ti mari, če molči
stari znanec tvoj?

Srečen bodi, ptiček, ti,
in veselo poj!

Soči

Krasna si, bistra hči planin,
brdka v prirodni si lepoti,
ko ti prozornih globočin
nevihte temne srd ne moti –
krasna si, hči planin!
Tvoj tek je živ in je legak
ko hod deklet s planine;
in jasna si ko gorski zrak
in glasna si, kot spev krepak
planinske je mladine –
krasna si, hči planin!
Rad gledam ti v valove bodre,
valove te zelenomodre:
temna zelen planinskih trav
in vedra višnjevost višav
lepo se v njih je zlila;
na rosah sinjega neba,
na rosah zelenih gora
lepoto to si pila –
krasna si, hči planin!
Ti meni si predraga znanka!
Ko z gorskih prišumiš dobrav,
od doma se mi zdiš poslanka,
nesoča mnog mi ljub pozdrav –

Bog sprimi te tu sred planjav! ...
Kako glasno, ljubo šumljaš,
kako čvrsto, krepko skakljaš,
ko sred gora še pot imaš!
A ko prideš na ravnine,
zakaj te živa radost mine?
Kaj trudno lezeš in počasi,
zakaj so tožni tvoji glasi?
Težko se ločiš od hribov,
zibelke tvojega valovja?
Mar veš, da tečeš tik grobov,
grobov slovenskega domovja?
Obojno bol pač tu trpiš,
v tej boli tožna in počasna,
ogromna solza se mi zdiš,
a še kot solza – krasna!
Krasna si, bistra hči planin,
brdka v prirodni si lepoti,
ko ti prozornih globočin
nevihte divje srd ne moti!
Pa oh, siroti tebi žuga
vihar grozán, vihar strašán;
prihrumel z gorkega bo juga,
divjal čez plodno bo ravan,
ki tvoja jo napaja struga –
gorjé, da daleč ni ta dan!
Nad tabo jasen bo obok,

krog tebe pa svinčena toča
in dež krvav in solz potok
in blisk in grom – oh, bitva vroča!
Tod sekla bridka bodo jekla,
in ti mi boš krvava tekla:
kri naša te pojila bo,
sovražna te kalila bo!
Takrat se spomni, bistra Soča,
kar gorko ti srce naroča:
Kar bode shranjenih voda
v oblakih tvojega neba,
kar vode v tvojih bo planinah,
kar bode v cvetnih je ravninah,
tačas pridrvi vse na dan,
narasti, vzkipi v tok strašán!
Ne stiskaj v meje se bregov,
srdita čez branove stopi,
ter tujce, zemlje lačne, vtopi
na dno razpenjenih valov!

Slovo in naročilo

(Ig. Gruntarju)

Le pojdi torej, duša draga,
čprav težko mi je slovo;
naj meni teče solzna sraga,
pa drugim boš vedril oko.

Med tujce ne, ti greš med brate,
da zanje trudiš dan se vsak,
da vzore mi uresničiš zlate
kot narodnjak in poštenjak.

Hudobnež je podoben slani,
ki padla v mrzli noči je;
kar ta je vrtu in poljani,
kreposti on cvetoči je.

A mož pošten je – sonce zlato,
ki razsvetljuje, greje svet,
ki v pisan cvet ogrinja trato,
ki vrt in gaj odeva v cvet.

Visoko čislam učenjaka,
ki nam preganja temo zmot,

a bolj še cenim poštenjaka,
ki ve in hodi pravo pot.

Ti učenost s krepostjo združi,
kot sonce strinja luč in moč,
s tem domovini zvesto služi,
neutruden zanjo dan in noč.

Značajan sam še v ljudstvu značaj
oživljaj, goji in krepčaj,
na to mi prvo skrb obračaj,
to naša je naloga zdaj!

V srca ljubljenih rojakov
sej seme plemenitih rož,
da bomo narod poštenjakov,
da bomo narod vrlih mož.

Kar sanjala v trenutkih zlatih
sva sanj za narod naš kedaj,
ti vse uresniči zdaj pri bratih,
življenje zdaj vzorom daj!

Le pojdi torej, duša blaga,
srčno na delo sveto to;
naj teče meni grenka sraga,
otiraj drugim jih skrbno!

Moj črni plašč

Ta črni plašč vam je v zasméh,
a – ga uméjete?
Uméte rôso v teh očéh,
ki se jej sméjete?

Gomile z rôso tó kropím,
ki vrè mi čez obràz,
in plašč, ki se ogrinjam ž njim,
po ranjkih nôsim jaz.

Umrla ni še mati mi,
umrl ni ôče še,
za sestrami, za brati mi
srcé ne jôče še.

Še drage môje Bóg živí,
in zahvaljujem ga,
a v grôbu mnóg mrlíč leží,
ki objokujem ga:

Pravíco v gròb so dévali,
pri grôbu jaz sem bil,
pogrêbci so prepévali,
a jaz solzé sem líl.

Zrl bratoljublja sem pokòp ...
Ko gròb se je zaprl,
smejál se je spremníkov trop,
v bridkòsti jaz sem mrl.

Vzòre pokopáli so, ...
oh, to dočákal sem! -
na gròbu tam plesáli so,
grenkó jaz plákal sem.

Radóst tedàj je ubégla mi,
moj duh je mrak objél,
bridkóst je v dušo lêgla mi,
več nísem bil vesel.

Tedaj oblékel sem še mlad
obléko žalno to,
na gròbe vzòrov, sanj in nad
solzé mi zdàj tekó.

Samostanski vratar

Življenja valovje tam zunaj hrumí,
tu vlada pa mir in tihota,
tam zunaj vrvenje, drvenje ljudi,
tu notri je sveta samota.

Na pragu stojé jaz oziram se v svet,
v ozidje se ozko oziram;
v celici bivam nad petdeset let
ter duri odpiram, zapiram.

In bil samostanu prav veren ključar
o pozni, o rani sem uri,
utrujeni potnik in revež nikdar
zastonj ni potrkal ob duri.

Premnogi, ki dušo obup jim je trl,
tu našli so mir in tolažbo,
za mir sem tisóčkrat duri odprl,
nikoli jim nisem za zdražbo.

Tako jaz obračal sem ključe vsekdar,
tako sem v službi osivel;
ti tudi, predragi mi, bodi vratar,
in modro in moško boš živel.

Telo ti je hiša: v njej um gospodar,
a čut gospodinja ti bodi;
počutki so vrata, ti glej ko vratar,
kaj ven in kaj noter ti hodi.

Kar imaš zlatá in pa srébra doma,
raztôpi ga v peči ognjeni,
zlatar naj iz tega ti ključke sková,
pa v duri počutkov jih deni.

Odrpto navadno uho in oko,
a usta zaprta mi nôsi,
če treba, odpri pa še usta srčnó,
nikjer dovolitve ne prôsi.

Odrpto srcé in odrpte roké
imej za trpečega brata;
a trdno zapahni uhó in srcé,
ko trka sovraštvo na vrata.

Hinavstvu in podlosti v dušo ne daj,
ne krivdi ne zlobi nobeni;
kreposti razmakni srce na stežaj,
a skrbno ga strasti zakleni!

To bode edino ti prava prostost,
če ímaš počutke v oblasti,

to bode najvišja modrost in krepost:
brzdáti in vladati strásti!

Na potujčeni zemlji

Pozdravljam sončna te ravan,
ki pred menoj si razprostrta!
Ti lepa si kot sen krasan,
podoba rajskega si vrta.

Kedo bi pač se ne zavzel
o čaroviti tej lepoti?
Kako naj duše čut vesel
o čudu tem se ne poloti?

In vendar, rajska ti ravan,
ko nate potnik se oziram,
moj duh teman je in mračan
in solze iz oči otiram.

Naš bil nekdanj je ves ta raj,
očetom našim domovina;
tuj narod tod se širi zdaj,
naš raj je tujcev zdaj lastnina.

Dobi se včasi pergamen:
nanj pesmi krasne, modre reke
napisal bil je mož učen –
o vredne, da žive na veke!

A list je tujcu v last prišel,
on stara slova je izbrisal,
ker njih modrosti ni umel,
ter črte svoje ne narisal.

Tak list prostran si ti, ravan!
Naš ded tu pisal svoja dela,
naš govor čul si prek poljan,
tu pesem naša je živela.

A zdaj zatrt je tod naš glas
in tuji krog zvene glasovi,
tuj trg in grad, tuj ves je kras,
oh, naši so samo – grobovi!

Zatorej, sončnata ravan,
ko nate moj pogled se upira,
teman mi duh je in mračan,
in srce tuge mi umira!

Domovini

O vdova tožna, zapuščena,
ti mati toliko sirot,
s krvjo, solzami napojena,
ki bol poznaš le, nič dobrot,
oj mati vdanega ti sina,
oj zlata mati – domovina!
Ti krasna si, krasnejše ni,
kar jih obseva zarja dneva;
krepostna si, vsa vredna ti,
da krona venča te kraljeva.
A trnov le tvoj venec je,
in rod tvoj rod-mučenec je;
sovražni svet te le prezira,
prezira te in te zatira!
Kdaj to gorje pač mine ti?
Kdaj se oko ti ujasni kalno?
Kdaj slečeš to obleko žalno,
kdaj sonce zlato sine ti?
O, da z močjo in srečo, slavo,
ne s krono trnovo, nebo
ovilo bi ti sveto glavo –
kako bi jaz ti pel glasno!
A ker nikdo ne šteje te,
ker ves te svet tepta z nogami,

jaz ljubim tem srčneje te,
jaz ljubim tem zvesteje te,
a ljubim te – s solzami!
Oj mati moja domovina,
ljubezen moja ti edina,
ti moja skrb in bolečina,
Bog čuvaj dobrotljivi te,
Bog živi te, Bog živi te!

Grobni spomenik prijatelju

(Ivanu N. Stresu)

Kako bi zabil to gomilo,
kjer blago tvoje spi srce,
ki mi brezmejno vdano bilo
ves čas do zadnjega je dne?

Ti bil mi nisi brat po krvi,
a več si bil mi tisočkrat:
bil meni si prijatelj prvi,
po srci in po duhu brat.

Težko se človek od mladosti,
težko se loči od nadej,
težko se loči od prostosti, –
od tebe jaz sem se težej.

In vendar, dragi, jaz po tebi
ne bom več bridko vzdihoval,
saj našel si na božjem nebi,
kar tukaj si zastonj iskal.

Po svobodi je hrepenelo,
po luči, sreči ti srce,

k resnici priti je želelo, –
izpolnil Bog ti je želje.

Zdaj bivaš vrh višave jasne,
kjer ni mraku, kjer ni noči;
tam solnce sreče ti ne vgasne,
resnice solnce ne stemni.

Tam rešen reve si in teže,
tam prost si izkušnjav in zmot,
nobena spona te ne veže,
voliš si čas in kraj in pot.

Po jasni švigaš visočini,
sam lepa zvezda sred zvezda,
in k meni tudi v nočni tmini
priplavaš mnogokrat z neba.

Tedaj sladko pripoveduješ
pravljic iz lepših mi svetov,
ter srečo rajsko opisuješ,
ki vživa v domu se duhov.

Gledaje sliko tvoje sreče
in zroč nebeški tvoj obraz,
iz duše vzdihem koperneče:
»Naj grem, naj grem s teboj še jaz!«

Le hrepenel jaz bodem k tebi,
ne bom po tebi žaloval,
saj našel si na božjem nebi,
kar tukaj bi zastonj iskal!

Nazaj v planinski raj!

Pod trto bivam zdaj
v deželi rajskomili,
srce pa gor mi sili
nazaj v planinski raj; –
zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Tu zelen dol in breg,
tu cvetje že budi se,
tu ptičji spev glasi se,
gore še krije sneg, –
zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Glej ta dolinski svet,
te zlate vinske griče,
te nič, te nič ne miče
njih južni sad in cvet?
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

In to ti nič ni mar,
da dragi srčno vdani
ti kličejo: »Ostani,

nikar od tod, nikar!«
Zakaj nazaj?
Ne vprašajte zakaj!

O, zlatih dni spomin
me vleče na planine,
po njih srce mi gine,
saj jaz planin sem sin!
Tedaj nazaj,
nazaj v planinski raj!

V pepelnični noči

Polnôčni zvón z visôkih lín
krepkó zaklenkal je!
Potihnil glas je vijolín,
strunár odbrenkal je!

Plesišča in gledišča se
povsód zapírajo,
v odprta pa svetišča se
zemljani zbírajo.

Glej, bôžji hràm tam sréd polján
dviguje se v nebó,
oj bôžji hràm takó prostrán
in pa krasán takó!

Kot réke v morje vanj nocój
krdela silno vró,
svetišče polno je takój –
in duri se zapró.

Tu v blagru ino v svili vse
nocój košáti se,
diší ti po kadíli vse
in svéti v zlati se.

Več biserjev ko v dnu morjá
pred tábo se iskrí,
in več, ko zvézd je vrh nebá,
tu jasnih je očí.

Tu gibki udje, vzôrna rast,
tu lét in líca cvét,
tu zêmlje slást, bogastvo, čast ...
o, ti presréčni svét! –

A čuj! ... Nék duh zakličé mi:
»Kar zrèš jih pred sebój,
zapíši mej mrlíče mi
s pepelom tem nocój!«

In stópil sem pred žrtvenik,
kot bi duhovnik bil,
pepel iz óljčnih je mladík
nanj dèl cerkovnik bil.

Pepela zdaj na téme sem
najprvo sêbi vsul,
vtopíl se v misli néme sem,
le Bog je sam jih čul.

Pozvál na to krdela sem
in príšla so hruméč,

zaznámoval jim čela sem
pretèč in pa svarèč:

»Oj, gréšniki mazíljeni,
proč króno in šklrát,
saj bóste vsi prisíljeni,
vkloníti smrti vrat.

Sedaj vi národom ste strah,
strah tudi vas bo zmel,
to žêzlo prah, prestól bo prah,
vi bóste prah, pepel!

Vi, ki zaklade zbirate
iz bližnjikov krvi,
ki réveže zatírate –
prah bóste tudi ví!

Ti ròj, ki noč in dan prežíš,
da brata v past bi vjél,
ti smrti v zanjke se vlovíš,
prah bodeš in pepel!

In tí, ki z umom, cvétom let
zdaj bahaš se vesél,
glej, prédno ti odpade cvet,
prah bódeš in pepél!«

Prišel še mnog, še mnog je tròp,
mar bo se kak otél?
Ne! Vsem podpisal sem pokòp:
»Prah boste in pepel!«

Na zadnje roj še priskakljá,
neskrbnih, jasnih líc,
číst, kakor angelji nebá,
in lépši od cvetíc.

Zaplakal nad tem krasom sem,
češ: tudi ta bo strt!
Še té ... tresóčim glasom sem
Zaznámoval za smrt ...

Končano! – Ne! – Čuj, duri tam
ječé zaškripljejo,
in nôve trume v bôžji hram
skoz njé se vsípljejo.

Na teh ni srebra ne zlatá,
in blesk jim je neznán,
na licih tóžnih se pozná
le sled solzâ in rán.

To pač je siromakov ród,
molčé je zunaj stal,

in mórno čakal, da gospod
prostôra bi mu dal.

Sedaj, ko próst mu je pristòp,
korák priblíža svoj,
jaz pa spoznám trpínov tròp,
oh, bil je – národ moj!

Odlôžil sem tedaj pepel,
v klečéče vpri okó,
za blagoslov sem róke vspel
ter kliknil sem krepkó:

Le vstani, vbôrni národ moj,
do dánes v prah teptán,
pepelni dan ni dan več tvoj,
tvoj je – vstajenja dán!

Pozabljenim

Vseh mrtvih dan!

Na tisto tiho domovanje,
kjer mnôgi spé nevzdramno spanje,
kjer kmalu, kmalu dom bo moj,
in – tvoj,

nocoj se sesul je roj močán,
saj jutri bo vseh mrtvih dan,
vseh mrtvih dan!

Bledó trepeče nad grobovi
tisóč svetíl,
in križe, kamne vrh mogíl
jesenski venčajo cvetovi –
vseh mrtvih dan!

Kjer dragi spé jim po pokôpi,
kleče, solzé živócih trôpi,
oh, dušo trè jim žal in bol;
pod zêmljo pol, na nèbu pol
nocój jim je srcé:

na grob lijó grenké solzé,
v nebó gorké prošnjé!

O, le klečíte, le molíte,
po nepozabnih vam solzíte,
da bóde gròb od solz rosán,
saj jutri bo vseh mrtvih dan,

vseh mrtvih dan!
Solzíte,
molíte! ...
In jaz?
Ko misli vsakedó na svoje,
kogà, kogà pa srce moje
spomína se tačàs?
Vas, zabljeni grobovi,
kjer križ ne kamen ne stojí,
ki niste venčani s cvetóvi,
kjer luč mobèna ne brlí.
O, če nikdó
nocój se vas ne spomni,
pozábil ni vas pévec skromni
in pa – nebó!

Oj zbogom, ti planinski svet!

Na nebu zvezde sevajo,
na vasi fantje pevajo,
pojo glasno, pojo lepo,
pri srcu pa jim je hudo.

Kaj bi ne bilo jim hudo,
kaj bi ne bilo jim bridko,
od doma se poslavljajo,
na vojsko se odpravljajo.

Planine sončne, ve moj raj,
jaz tudi ločim se sedaj;
a Bog le ve, kaj tu pustim,
in Bog le ve, kaj zdaj trpim.

Tu narod biva še krepak,
tu biva narod-poštenjak,
ki svet ga še okužil ni,
ki čas ga omehkužil ni.

Tu rod je moj, tu moj je kraj,
tu živel rad bi vekomaj,
ni kraja mi krasnejšega,
ni ljudstva mi milejšega.

Kar sreče sem na svetu užil,
sem jo v mladosti cvetu pil,
sem pil vrh sončnih jo višin
planine proste prosti sin.

In zdaj, planine, ve moj raj,
od vas tja v tuji moram kraj;
kako mi pa je to težko,
le on tam gori ve samo.

Oj zbogom, domovinski svet,
oj zbogom, ti planinski cvet,
nebeški čuvaj te vladar,
ne zabim te nikdar, nikdar!

Vojaki na poti

Pomladni cvet odeva svet,
tako cvetemo mi,
pod nebom ptičev trop nešet,
po cesti gremo mi!

A ptički skozi jasni zrak,
lahkó, živó lete,
legák je tudi nam korak,
a težko je srce.

Saj ptičji rod se vrača zdaj
domov, glasno žvrgoleč:
mi sveta tla domača zdaj
pustili smo trpeč.

Mi nismo ptičev trop legák,
ki sam si pot volí;
begoten smo neba oblak,
ki veter ga podí!

Lepo žari meglica se,
pod nebom plavajoč,
ozira v njo cvetica se,
hladila čakajoč.

A črn oblak bo neki dan,
iz njega blisk in tresk!
In točo usuje na ravan,
ki uniči up sosesk.

Zdaj ne boji se nihče nas,
mi ne grozimo tod;
pozdravlja mnog nas lep obraz
gredoče mimo tod.

Koj bomo pa oblak strašan
ob hudi uri mi;
sovražni roj bo pač končan,
ž njim morda – tudi mi!

Dekletova molitev

Pred tabo klečim
izvoljena Deva,
ihtim in drhtim
objokana reva.
Saj tebi odprto
je moje srce,
saj tebi je znano
vse moje gorjé.
Okusila sem
v zorni mladosti
ljubezni sladkost
in, oh, nje bridkosti.
Kot sončece čist
moj srčni je žar,
ne bo me ga sram
pred tabo nikdár.
In vendar zakaj
ta čisti plamén
podžiga sedaj
mi pekel ognjen?
Trpeče, oh, reva
mi sleherna žila
kot listje na drevi,
ko bliža se sila,

drhtim, oh, drhtim
sirota uboga,
da v boju zgubim,
ki ljubim tako ga.
Ko padel bi on –
kako bi na sveti
sirota potem
še mogla živeti?
To ubogo srce,
to drobno srce,
kako bi nosilo brezmejno gorje?
O čuj, o čuj,
Devica presveta,
prošnjé in solzé
sirote, dekleta:
Ko smrt bo kosila
čez bojno ravan,
ti čuvaj ljubljénca
udarcev, ran.
Ti skrhaj nad njim
preteče jeklenke,
odvrni od njega
morilne svinčenke.
Ti mene in njega
ohrani bolesti,
ti ženina vrni
ljubeči nevesti!

Po bitvi

To bil je vihar, to bil je vihar
od zora vso noč,
in bliskov je žar in gromov je vdar
razsajal na moč.

Nikakor nikar ni bil to vihar,
bil divji je boj,
ni hrastov podrl, mladeniče strl
vihar je nocoj.

Po polju leže junaške vrsté
ko gozd poražen,
posečen enkrát ne bo več košat,
ne bo več zelen.

Sinoči junak krepák je bil vsak,
prepoln je zdaj ran,
sinoči cvetán, sinoči močán,
zdaj bo pokopan.

Grob zeva globok, globok in širok,
sred mladih livad,
oh koliko sanj pokopljejo vanj
in koliko nad!

Pač čakala bo, pač čakala bo
nevesta doma
in plakala bo, pretakala bo
brez mere solzá.

A plakala bo in čakala bo
sirota zastonj:
nje ženin je ubit in strt od kopit
sovražnih je konj.

In mamke skrbné in ljube sestré
še upajo zdaj –
a brat jim in sin iz daljnih ravnin
ne pride nazaj.

Krvavo poljé, brezmejno gorjé
rodilo si ti!
Ker lilo si ti, ker pilo si ti
potoke krvi.

Oh tisoč bo src in tisoč bo hiš
jokalo bridkó –
zakaj to pustiš, zakaj to trpiš,
dobrotno nebo?!

Vojakove neveste poroka

Venec sem poročni vila,
nad na njem sijal je žar;
a kedaj ga bom nosila
z zaročencem pred oltar?

Nade mrtve, vene venec,
ž njim jaz venem in bledim;
daleč moj je zaročenec,
jaz odpravljam se za njim.

Kaj vam pravim, mati moja,
ne jokajte za menoj:
saj v deželo grem pokoja,
kliče ženin me s seboj.

Z vencem mi ovijte glavo,
z biseri pa beli vrat,
dajte svilno mi opravo
in na roko prstan zlat.

Skličite mi tovaršice,
kar jih šteje naša vas,
z mano naj zveste družice
zdaj se vesele na glas.

Drevi pojdemo k poroki,
ko bo polno zvezd nebo!
Tam na zvezdnatem oboki
čaka me srce zvesto.

Tam se v veke bom združila
ž njim, ki bil je tod mi vzet:
kar je bridka smrt ločila,
mila smrt zedini spet!

Zimski dan

Sneženi prt zemljo odeva,
krasnà pod njim sta gozd in plan,
z nebá jasneje sonce seva,
kot je sijalo letni dan.

Iskré po polju diamanti,
po drevju biseri blešče,
potòk se v srebro zdi vkovan ti,
v zlató vkovane pa goré.

Kar ti oko najdalje plava,
vse jasno, krasno vse svetló!
Krog bela stéza se planjava,
nad njo se modro pne nebo.

A vsa lepota, ki tu seva,
mrtvà se duši moji zdi;
kjer cvetja ni in kjre ni speva,
življenja ondi srcu ni.

Ta beli prt je za cvetice
prostrt širok mrtvaški prt,
ta mrzli svit odgnal je ptice,
kjer še je v cvetju gaj in vrt.

To sonce ko pokopna sveča
nad mrtvo stvarnico visi,
pač slika sonca je bleščéča
a živo sonce to več ni!

Vsa zemlja v mrzli tej bleščobi
pobeljena gomila je,
in meni na tem splošne grobi
bridkost srcé zalila je:

Podoba živa naše dobe
si ti, oj jasni zimski dan,
prepoln kot ona si svetlobe,
kot ona – mrtev in hladàn!

Po glavah svetlo je in jasno,
a v srcu zimsk je mraz in mrak;
tam ne poganja cvetje krasno,
tam ne odmeva spev sladàk.

Ti pa, srce, mi čuvaj cvetje,
da mraz ne stre ga in vihar,
poshrani v toplo ga zavetje
kot umen in skrbàn vrtnar.

In vi, oj pesmi tožni glasi,
v tej zimi ne molčíte nič;

saj tudi v golem grmu včasih
zapoje kak samotni ptič!

Ti, cvet in spev pozimski, budi
ljudem spomin kasnejših let,
a budi hrepenenje tudi,
da vrnil bi se spev in cvet!

Tri lipe

Na vrhu zelene gore
tri lipe ponosno stoje,
zvečer so še stale na gori,
kdo ve, če pa bodo ob zori?

Tesarji trije še pred dnem
napravljajo se k lipam trem,
in vsak teh tesarjev na rame
sekiro nabrušeno vzame.

Čuj! Glasi že mah se na mah
in lipe se zvrnejo v prah,
med delom tesar pa tesarja
zaupno tako nagovarja:

De prvi, mladenič vesel:
»Te dni bom nevesto si vzal,
za se in nevesto mi zorno
zdaj posteljo stešem prostorno.«

De drugi: »Prinesle nocoj
so tri rojenice s seboj
mi hčerko v naročju cvetočem -
zibelko stesati ji hočem.«

A tretji: »Jaz nimam žene,
otrok ne, ne ljube zveste,
ni treba mi postelje pirne,
ni treba zibelke nemirne,

Umrlo je meni srce,
umrle so nade sladke,
umrla ljubezen goreča,
umrla življenja je sreča.

Zdaj rakev bom stesal temno
in ložil bom nadeje v njo,
k njim mene še kmalu denite,
pa v črno zemljo zakopljite.«

Dekletce po gori grede,
pogovore čuje le te,
pri delavcih mladih se ustavi,
tesarju pa trtjemu pravi:

»Kaj pravim ti, mladi drvar,
ne teši si rakve nikar;
čemu li bi hotel umreti,
ko lice ti v prvem je cveti?

O škoda teh lepih oči,
če smrt jih prerano ugasi,

in krasnega škoda života,
če grobna obda ga temota!

Oj mladi, oj lepi tesar,
na rakev ne misli nikar!
Ko tebi zares bi zvonilo,
še meni oko bi rosilo!«

Izgine dekcle za goro,
tesar se ozira za njo,
po glavi pa misli roje mu,
iz misli dekletce ne gre mu.

Sekire tesarske zvene
in trske od debel lete –
dva prva sta delo končala,
kar mislila, to sta stesala.

Ko teše pa tretji tesar,
primeri se čudna mu stvar:
glej, rakev se širi in širi,
in noge ji vzrastejo štiri.

To rakev mrtvaška pač ni,
to postelja pirna se zdi ...
Ko dvajseti dan je napočil,
tesar se je – tretji poročil.

Ob letu spet pojde v goro,
a tesal – zibelko tam bo,
o rakvah mu sodba je taka:
za rakev naj lipa še čaka!

Oljki

Drevo, rastoče v vinskem bregu
lepo zeleno v belem snegu,
oj drago oljkovo drevo,
pozdravljam te srečno, srečno!
Ko travnat otok v puščavi
prijazno tukaj zeleniš;
vojak ponosen se mi zdiš,
stoječ po bitvi na planjavi:
le njega bojni grom ni strl,
tovariše je vse podrl.
Čemu je tebi smrtna sila
življenja moč in kras pustila?
Da živ nagrobni spomenik
iz mrtvih tal štrliš navpik?
Nikakor! Marveč to zelenje
oznanja novo nam življenje,
ko spet se bo pomladil svet,
ko nov razvil se bo nam svet.
Na te iz golih tam grmičev
zaletava roj nam zvestih ptičev
in glasno v vejah žvrgoli,
meneč, da meneč da svet se že mladi.
In oj, kako mudi rado
na tebi moje se oko! –

Prijazno oljkovo drevo,
pomnik nekdanjih dni cvetočih,
prerok kasnejših dni bodočih,
pozdravljam te,
proslajvljam te!

Ti v rane vlivaš nam zdravila,
svetostna nam rodiš mazila,
oživljaš nam telesno moč,
preganjaš z lučjo temno noč.

Proslavljam te! –

Miru podoba ljuba ti
ljudem si že iz davnih dni.

Naš rod se je ves bil pokvaril,
in modri Bog se je kesal,
da je človeško bitje ustvaril.

Zato pa vse ljekudi končal
v pregroznem, splošnem je potopu,
zanesel malemu le tropu.

Ves rešen človeški rod
tedaje en sam je nosil brod;

kdo ve, če ta ubeži pokopu?

Nad njim mračno, temno nebo,
in krog in krog brezdanja voda,
a rešnega nikjer proda –

strašno, strašno!

Kdaj ta brezbrežna voda splahne?

Kdaj srd neba se upokoji?

Mar Bog na veke se jezi?
O ne! Dih božjo toploto dahne
in voda gine, pada, sahne,
kakor pred soncem sneg kopni.
In glej, iz vode se sušeče
drevo priraste zeleneče,
golobček bel se nanj spusti,
na drevu kljuva, kljuva, pika,
in ko z drevesa odleti,
v redčem kljunu zeleni
mu oljkova mladika.
Kako je pač vladar vesel,
goloba z vejico sprejel!
To vejo z oljčnega drevesa
so od človeškega rodu
poslala v blažena nebesa
v poroštvo sprave in miru. –
Miru simbol si tudi nam!
Glej, prišla je oljčna je nedelja,
in polne srčnega veselja
vrvijo trume v božji hram.
Odrasle zreš in otročiče,
noseče oljkove snopiče,
če ne, mladike oljčne vsaj,
svetišče zdi se oljkov gaj.
Skozi okno sonce božje lije
v ta gaj svoj zlati žar z nebes,

a bolj še sreče sonce sije
otrokom z lic in iz očes
skozi senco oljkovih peres.
Pristopi starček sivolas
in blagoslov nebeški kliče
njegov srčno moleči glas
na oljčne veje in snopiče.
O, naj te oljke, kjer bi bile,
bi blagoslov in mir delile!
Da, oljkove mladike te
mir bodo in blagost rodile,
ko hiše, vrte in polje
blagoslavljalje pokrope.
Glej pokropljeno njivo trato,
kako razvija mi se kras!
Kako se ziblje žito zlato,
kako je poln pšenični klas,
pod srp že sili, sili v pas –
in drevje to – kako bogato!
O srečni kmetje, srečna vas!
Pa oh, – kaj se temni nebo?
Pod njm se megle temnosive
vale čez vrte, trate, njive,
grmeč grozno, preteč strašno.
Pred seselsko kočico kleče
otroci, starčki in žene,
z boječim, solznatim očesom

k oblačnim, mračnim zro nebesom
glasno ihteč,
k Bogu moleč.

A hiše skrbni gospodar
mladike oljkove sežiga,
da umiril grozni bi vihar:
in sveti dim se k nebu dviga,
in glej, preteči prej oblak
na polja ulije dež krotak. –
O, da bi ti, mladika mila,
nevihto tudi utolažila,
ki burno hruje med ljudmi,
ki v srcu strastno na besni,
da meni bi vsaj bi jo umirila!
Srce mi pravi, da jo boš,
če prej ne, ko me boš kropila!
Pred duhom vidim nizko sobo,
a v sobi blede sveč svetlobo;
med svečami pa spava mož,
bled mož, ogrnjen s plaščem črnim,
ki s trakom je našit srebrni;
on trdno spi, nevzdramno spi,
strudila ga je težka hoja.
Moža pa množica ljudi
z mladiko oljkovo kropi,
želeč mu večnega pokoja.
Oj, bratje, ko se to zgodi,

tedaj končava pot bo moja
in konec bo težav in boja,
tedaj potihne za vsekdar
srca mi in sveta vihar!

Znamenje

Na polji znamenje stoji,
podoba krasna v njem žarí,
ni slika blažene Devíce,
svetnika ne in ne svetnice.

Čprav obraz svetníka ní,
čprav Svetníce slika ní,
podoba ta je meni sveta,
častí jo moja duša vneta.

Pred njo presvetlo luč gojím,
lepo, zvestó za njo skrbím,
naj sveti solnce, zvezde jasne,
pred sliko moja luč ne vgasne.

In cvetek, ki lepó cvetó,
s pobôžno bêrem jej rokó,
pred njó prekrasne vence devam
in zraven glasne pesmi pevam. –

Ni znamenje na polji to,
to moje je srcé gorkó,
in ta obraz prepoln milíne
je slika moje domovine.

Ta svetla luč –, moj srečni žar,
le njej plamtí in bo vsekdár,
in z duše cvetjem plemenitím
njo kítil bom kot zdaj jo kítim.

Njo prvi spev je moj slavíl,
poslednji njej se bo glasíl,
in zadnji glasi ti mi bójo:
Bog čúvaj domovino môjo!

Biser

(odlomek)

U gore balkanske
koraka junak,
ko solnce se niža,
ko bliža se mrak.
Veselja solnce
je njemu vtonilo,
življenje njegovo
se je pomračilo.
Oh, lep tako,
tako še mlad,
pa vže nesrečen,
pa vže brez nad!
Tri hipe je sanjal
o raji ljubezni,
a zdaj je vzbudil se
v bridkosti ljubezni.
mar vedel nisi,
o vbogi Nenád,
da sad prepovedan
ti sreče je sad?
Turčini le smejo
u tvoji deželi
sladkosti piti

in biti veseli;
a ti, kristijan,
a ti, Bolgar,
ne stezaj mi rok
po sreči nikdar!
Za Turka se trudi
in tóči znoj,
to tvoja dolžnost,
poklic je tvoj:
podložnik si ti,
tvoj suženj je rod,
a on je vladar,
on tvoj je gospod.
Ti bodi vesel,
če on se poniža,
da kočici tvoji
se vborni približa,
če tvojo si krasno
nevesto izbere,
če v harem odpelje
nedolžne ti hčere ...
Poljubi mu roko:
on tvoj je gospod,
ti rob si njegov,
tvoj suženj je rod.
To Allah veleva,
in »prerok« je to, –

ni prav, o junak,
ni prav-li tako?

V gore balkanske
koraka junak,
ko solnce se niža,
ko bliža se mrak.
Ob skalnati steni
sedaj se ustavi,
ozira se temno
po cvetni planjavi,
stoji kot ob gori
oblak temán,
ki točo bo vsul
na širno ravan;
stoji in preti
kot oster meč
o boku junaka
žareč in grozeč.
V očeh se mu ogenj
strašán užiga,
kot nočni požar,
ki z oken šviga.
In votlo kot grom
iz dalje grmi
srdito in bridko
junak govori:

»Star ribič ob morji
je biser imel,
še v kroni kraljevi
enak ni žarel.
Tako je bil lep,
tako svetál,
za bisere vse
ne bil bi ga dal, –
za bisere vse ne!
Nikomur! ... A meni
podaril bi v dar bil
zaklad dragoceni,
da čuvam lepó ga,
lepó in skrbnó,
vedoč, da ga ljubim
nad svoje oko.
In bil bi ga čuval,
brezmejno ljubil,
in rajši oko
kot biser zgubil!
Saj on le je bil
luč mojih oči,
ki bil bi jasnil
noči mi in dni! –
A v noči tihotni,
v neskrbni noči
pridrl je Turčin

k ribarjevi koči.
Ugrabil je moj
edini zaklad,
odnesel ga s sabo
na vtrnjeni grad.
Pač sto dragotin
ima na grajščini,
in vendar pobral mi
zaklad je edini!
Srcé zdaj umira
mi vsled bolečin,
on biser moj gleda, –
ha, kleti Turčin!
Da vedel bi jaz
kje ropar prebiva,
katero obzidje
moj biser zakriva!
Tam doli leži
sto belih gradov,
kateri-li grad
pač grad je njegov?
To, milo nebo,
dodeli mi vsaj,
da roparja sreče
jaz srečam kedaj –
tedaj pa poplača
ta dolg mi krvavo:

dal biser mi bode,
dal – kleto glavo!«

Dražba

Kaj danes hrumi razburjena vas?
Kaj otlo, mrtvaško boben ropoče?
In, čuj, skoz hrum in ropot ta glas,
glas dece, ki milo se joče!

Pred hišo na selu sodnik sedi,
na mizi usodnih pisem snopiči,
ob strani berič in on stoji,
ki hujši je, nego beriči.

Sodnike, beriče je semkaj pozval
nevsmiljenik trdi in grozoviti,
sirotam negodnim vse bo prodal,
da divjo pohlepnost nasiti.

Ropoče boben, vpije berič,
in kos za kosom glasno izklicuje;
a nihče ne more rešiti nič,
vse sam brezsrčnik kupuje.

Za kosom se kos od kmetije drobi
med klikom in hrumom, ropotom in jokom,
kot rezali ud bi na ud, se mi zdi,
s telesa sirotnim otrokom.

Ah, hišo je že izklical klicar, –
zdaj deca nesrečna zajoka, zastoka,
kot streho zajemal bi divji požar,
in kot da tramovje že poka.

Že v drugo, že v tretje klicar se glasi,
sirote trepečejo v grozi, v brezupi,
ljud prosi solzeč, naj jim hišo pusti,
zastonj! Še hišo on kupi!

A zdajci se vspne mož sivolas,
visok in častit in z brado do pasa,
z bliskovi v očeh zagrmí na glas
kot prerok iz davnega časa:

»Gorje ti, gorje, brezdušni krvnik,
ki solza sirot ti srca ne gane,
pravičen nad tabo bedi plačnik,
dolžan ti tega ne ostane.«

»Krivice si v brazde življenje sejal,
sejal si nesrečo, sejal si kletev,
te setve sad stoteren boš bral,
prokletstvo tvoja bo žetev!«

»Kot ti zdaj sirote iz doma podiš,
za solze njih slep in gluš za njih stoke,

nekdaj izženo iz tvojih hiš
in tebe in tvoje otroke!«

Ljudje ostrme, odrtnik se zgrozi
in stresa od straha se kot trepetilka,
neznančeva grožnja mu v uhu šumi
kot kletev strašna Vsesodnika.

Ta kletev kot strela omami mu um,
plašan, gologlav od družbe plane,
in skozi vrste strmečih trum
beži iz vasi na poljane.

Beži od domu obupen ves,
kot izpred Boga ubijalec prvi,
proganja ga kes ko vstekel pes
in ranja srce mu do krvi.

Ogiblje ljudi se, njih sel in mest,
po krajih neznanih potiče se blazen,
živi mu v spominu le kletve zavest
in kazni preteče bojazen.

Okrog brez počitka blodi vsigdar,
ne ve, kam pot ga bo tuja zanesla,
kot čoln, ki ga zgrabil je ljuti vihar,
in strl mu brodarja in vesla.

Tako brez miru potuje skoz svet,
usoda povsod proganja ga bridka,
tako potuje že kdovekaj let, –
ne bo-li več našel počitka?

Krog zimska je noč! Mrzlo in temno!
Polnočni zvon že v zvoniki vdarja,
a on pod streho se splazi plaho
neznane mu gospodarja ...

Kako naspal se je! Kako je spočit!
Spet prejšnja je moč mu po udih razlita,
na posteljo solnčni poseva mu svit
in tudi v možganih – mu svita.

A čuj! Kaj zunaj hrumi tako?
Kaj otlo, mrtvaško boben ropoče?
In čuj, skoz ropot in hrumenje to
glasove bridko jokajoče!

Gospoda sodnijska tam zunaj sedi,
prodaja se hiša ponosna ob cesti,
popotnik okolo vrže oči,
in hkratu je ves pri zavesti!

To ljudstvo mu znano je, znan ta kraj,
ta krov mu je znan in znani zidovi,

njegova je hiša na dražbi sedaj,
plačó zdaj otroci njegovi.

Zarjuje kot lev od lovca zadet,
nanj ljudstvo ozre se, spozna ga, se čudi; –
a njemu zvrtili, zmrači se svet
in mrtev na zemljo se zgrudi.

Nevesta

Komu-li kupuješ venček s cvetic,
komu ta prstanek zlati?
Zase-li ali za katero družic,
njim greš, nje vabiš-li v svati?

Povesila kodrasto temence je,
nasmehnila se, zarudela,
pospravila svatovsko bremence je,
iz izbe je tržne zletela.

A zunaj viharen zimski je dan,
nov sneg na stari se vsiplje,
pod težo zdihuje hrib in ravan,
in drevje v dobravi škriplje.

A kaj dekletcu za zimo, za mraz!
Saj nji cvete mladoletje,
gorko nje srce je, žareč obraz,
in v prsih poganja ji cvetje!

Pogumno, veselo hiti skoz sneg
iz trga prek ozke doline,
iz dola obrne v strmi se breg,
saj dom ji je onkraj planine.

Pač strm je hrib in se snegom zasut,
a deklica čvrsto koraka,
krepča jo mladost in nek sladek čut,
in sreča, ki z dragim jo čaka.

Po gori pleza višej in višej,
in v sneg se ji dolbe stopinja,
a sneg se vsiplje silnej in silnej
in sled korakov zagrinja.

Le više in više se vspenja v breg,
že sredi je gore visoke,
le dalje bori se, naj pada sneg,
saj jutri že dan je poroke.

A sneg le silnejši vsiplje oblak,
nasiplje zamete snežene,
kdo padati videl je sneg kdaj tak,
že znati ni steze nobene.

Stopinje globoko se vdirajo ji,
že peša nevestica mlada,
že udje od truda umirajo ji,
počila bi malce si rada.

A kje? Tu hiše, tu strehe ni!
Pa glej tam visečo pečino,

tam deva si skromni zavetje dobi,
sklonivši se v plitvo dolbino.

Tam notri počiva dekletce mlado,
v naročji okrasje poročno,
kako ji bo jutri to stalo lepo,
ko z dragim se sklene neločno!

Primerjati jame si ves ta kras,
na roko si prstan natakne,
ovije si venček krog gostih las
in v misli se sladke zamakne.

Že v duhu z ljubljencem pred božji oltar
pomiče se z brati in svati,
pred Bogom že združena sta za vsigdar,
že dnevi ji vstajejo zlati.

Razgrinja bodočnost se ji pred očmi,
cvetoča in solnčnoblesteča,
in slika na sliko pred njo se vrsti, –
oj kolika, kolika sreča!

To sanja pol speč in bedoč na pol,
a vse bolj jo spanec objemlje,
zdrsava na lahko z dolbine nizdol
in v snegu mehkem zadremlje ...

Jasni se ... in zvezde že dvigajo se
in mraz ledeni pritiska, –
kaj baklje po gori vžigajo se,
da gora v svitlobi se bliska?

Prišli so nevestico mlado iskat,
iščo in kličo jo po gori,
svatovi jo iščejo, ženin in brat,
o zlati jo najdejo zori.

Pod steno kamnito nevzdravno spi
z odejo snežno odeta,
na levi ji prstan poročni blesti,
bel venec ji čelo opleta.

Selitev

Ob postelji smrtni trpina
ponočni sem stražnik bil,
imel ni hčere, ne sina,
ni drug mu tolažnik bil.

Prebil pač boje je mnoge,
in poznal je kes in dvom,
izkusil zunanje nadloge
in viher notranjih je grom.

Zdaj konec bo borbi in zmoti,
izdihnen je zadnji vzdihljaj,
smehljaje se duh mu napoti
s krilatci nebeškimi v raj.

A ko s krilatci v nebesa
odpravlja se duh njegov,
od mrtvega, glej, telesa
poslavlja nebroj se duhov.

Ta roj skoz vesoljno življenje
mrliču bil temu je zvest:
to boj je, stotero trpljenje,
in skrb in strah in boleost.

Ta truma in rodbina njena
zemljana vsakterega tre,
s človekom najprvim rojena,
le z zadnjim človekom zamre.

Iz mrtvega kam domovanja
zdaj rablji srca hite?
Iščo si novega stanja,
selijo se v – drugo srce!

